

Про підсумки наукової діяльності установ Відділення економіки НАН України у 2015–2019 роках

**Академік-секретар Відділення економіки НАН України
академік НАН України Е.М. Лібанова**

Виклики, що стоять перед економічною академічною наукою.

Світова економіка увійшла в принципово нову фазу розвитку, нову «довгу хвилю», і це неминуче означає появу нових викликів, нових ризиків і нових загроз, зокрема, пов'язаних із формуванням т.зв. «багатопольярної глобалізації», а отже, і з принципово новими процесами конкуренції, новими комунікаціями, новими технологіями, включно із технологіями впливу на масову свідомість. Окрема – і дуже потужна – група викликів пов'язана з наслідками пандемії COVID-19, зокрема із спровокованим нею тотальним світовим карантинном і глобальною соціально-економічною кризою. Наразі нема чіткої уяви про те, що і як зміниться вже у найближчій перспективі, але практично всі прогнози говорять про неминучість трансформації логістичних процесів, формування принципово нової системи організації виробництва й обслуговування, тектонічні зрушення на ринку праці, а отже й в усій сфері соціально-трудова відносин. Видається, що ця глобальна криза спричинить і кардинальні зміни суспільства в цілому – від ролі державних інституцій до внутрішньосімейних стосунків.

Сама по собі глобалізація й неминуче включення України до міжнародного обміну капіталом, технологіями, робочою силою, науковими знаннями стали «непідйомними» для вітчизняної соціально-економічної політики: слабкість української економіки в поєднанні з її практично максимальною відкритістю, пов'язане з четвертою промисловою революцією проникнення цифрових технологій у всі сфери суспільного буття, стрімке прискорення економічних процесів, включно із глобальними економічними циклами, специфіка національного менталітету, зокрема масова невідповідність дій своїм же декларативним прагненням та бажанням, - це тільки найбільш очевидний перелік викликів, ризиків та загроз розвитку країни.

Переважає їх частина має зовнішнє походження, на них економічно слабка країна вплинути не в змозі, але нагальною необхідністю є теоретичне осмислення їх формування й розвитку та пошук максимально адекватних відповідей. І на жаль – досвід майже 3-х останніх десятиріч про це переконливо свідчить – Україна, головним чином, через недоліки економічної політики не тільки не уникає бодай частини ризиків і не пом'якшує наслідків існуючих загроз, але у більшості випадків українські реакції навпаки загострюють ситуацію. Даються взнаки, політичні негаразди, зокрема часта зміна влади, але не

можна ігнорувати і відсутність сталої національної стратегії економічного розвитку, адекватної секторальної і просторової політики, еkleктичність фінансового регулювання. Надзвичайно висока швидкість змін (технологічних, управлінських, комунікативних, інфраструктурних тощо) в світі потребує відповідної швидкості національних стратегічних і поточних рішень. У минуле неминуче відходять ринковий фундаменталізм і наздоганяючі стратегії розвитку, розрахунки на масштабні зовнішні інвестиції завдяки дешевизні робочої сили, відсутність сталого законодавства і підпорядкованість економіко-правових рішень політичним циклом.

Установи відділення економіки НАН України мають не тільки шукати адекватні відповіді на ті виклики, що вже постали, але – головне – навчитися їх передбачати. Безумовно, повністю й точно це зробити неможливо – не випадково жодну з економічних криз останньої половини сторіччя – та тим більше не було передбачено, але формування переліку ознак економічного неблагополуччя, моніторинг ситуації та виявлення несприятливих трендів видаються цілком реальними.

Саме на це спрямована діяльність економічних дослідних структур у різних країнах світу, й отримані ними результати можуть бути корисними в Україні, навіть з урахуванням зазначеної специфіки перебігу соціально-економічних процесів у нашій державі. На жаль, установи НАН України і досі залишаються значною мірою від'єднаними від єдиного наукового простору – в плані і постійних наукових контактів, і обміну інформацією, і доступу до публікацій новітніх результатів, і світового поширення українських напрацювань. Головною перешкодою, безумовно, є поєднання високої вартості включення до цього простору із чинними фінансовими обмеженнями. Проте, тільки цим не можна пояснити недостатність міжнародних зв'язків.

Місія відділення економіки

Статус Національної академії наук як вищої державної наукової установи України, спрямованість її діяльності на отримання нових і узагальнення існуючих знань, місце Відділення економіки в структурі НАН обумовлюють місію останнього щодо:

- формування системи фундаментальних знань про соціально-економічні процеси та явища;
- розроблення наукових засад соціально-економічного розвитку країни;
- формування адекватного економічного світогляду населення;
- підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації.

Рис. 1. Місія Відділення економіки НАН України

Відповідно Відділення організує проведення фундаментальних і прикладних економічних досліджень у підпорядкованих інститутах та установах, координує виконання досліджень найважливіших соціально-економічних процесів в усіх наукових установах країни, зокрема щодо:

- наукового визначення суспільного спрямування економічного розвитку країни
- створення теоретичних засад розвитку транзитивної економіки
- розроблення цілісних науково обгрунтованих рекомендацій щодо напрямів соціально-економічної політики в країні, окремих секторах економіки та територіях
- формування сучасного економічного світогляду, що базується на наукових поглядах й напрацюваннях
- формування адекватних поведінкових стандартів населення України
- формування наукової й економічної еліти нації, здатної трансформувати суспільство і економіку країни.

Сильні сторони об'єднання економічних установ НАН в єдину структуру

Унікальною особливістю і безумовною перевагою Відділення економіки є можливість акумулювання напрацювань економічних реакцій на процеси державотворення, включно із децентралізацією та

імовірними змінами адміністративно-територіального устрою, секторальну, передусім промислово та аграрну, політики, відносини власності, фінансові потоки, зокрема й обумовлені зовнішніми чинниками, невпинне демографічне старіння, неминучий масштабний вплив робочої сили, особливості природокористування, необхідність виконання взятих міжнародних зобов'язань тощо. Кожний інститут Відділення має доволі чітко виражену спеціалізацію, що, власне, забезпечує його місце і роль в комплексних дослідженнях. Однак це не означає монополізму на наукову тематику. Так, проблематику промислового розвитку досліджують Інститут економіки промисловості, Інститут економіки та прогнозування, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку, фінансів (державних, промислових, банківських тощо) – Інститут економіки промисловості й Інститут економіки та прогнозування, економіко-екологічних проблем – Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень й Інститут природокористування та сталого розвитку, соціально-економічного розвитку – Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи, Інститут економіки промисловості, Інститут економіки та прогнозування, Інститут регіональних досліджень ім.М.І.Долішнього, Закарпатський регіональний центр соціально-економічних і гуманітарних досліджень. Але різні установи акцентують увагу на різних аспектах досліджуваних процесів та явищ.

Кадровий потенціал Відділення є достатньо високим. Загалом в установах Відділення сконцентровано 555 наукових працівників. З них: 9 є академіками і 10 – членами-кореспондентами НАН України, 125 – докторами і 273 – кандидатами наук. Найбільш потужний потенціал сконцентровано в Інституті економіки та прогнозування (табл.1). Варто зазначити, що всупереч загальній тенденції упродовж звітного періоду чисельність докторів наук, які працюють в установах Відділення збільшилась (з 119 до 125), частково за рахунок захист докторських дисертацій кандидатами наук із складу працівників Відділення. На відміну від більшості інших відділень НАН України економістам поки що вдається зберігати у своєму складі і середнє, і молоде покоління науковців, хоча, безперечно, домінують старші особи: середній вік науковців Відділення із ступенем доктора наук становить 55,4 року (у НАН України в цілому 64,9 року), кандидата наук – 43,6 року (у НАН України в цілому 51,1 року).

Табл. 1. Чисельність науковців Відділення економіки НАН України, станом на 01.01.2020

Установа	Місто	Чисельність		
		науковців	у тому числі	
			докторів наук	кандидатів наук

Інститут економіки та прогнозування	Київ	177	38	83
Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи	Київ	80	11	42
Інститут економіки промисловості	Київ	69	12	36
Інститут регіональних досліджень ім.М.І.Долішнього	Львів	62	12	39
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень	Одеса	51	19	17
Інститут природокористування та сталого розвитку	Київ	45	17	20
Інститут економіко-правових досліджень імені В.К.Мамутова	Київ	34	9	17
Науково-дослідний центр індустриальних проблем розвитку	Харків	29	7	15
Закарпатський регіональний центр соціально-економічних і гуманітарних досліджень	Ужгород	8	-	4
Разом		555	125	273

Основні результати досліджень науковців Відділення за звітний період

Економічна теорія. Розкрито тенденції формування та функціонування інформаційно-мережевої економіки і форм їх прояву в умовах реконструктивної трансформації індустриально-ринкової економіки в інформаційно-мережеву, визначено вплив ефективних

ендогенних факторів на динаміку і структуру вітчизняної економіки, з'ясовано напрями та здійснено оцінку ефектів трансформації індустрії фінансових послуг, розвинуто теоретичні підходи до забезпечення стійкості державних фінансів, підходи до ідентифікації та управління фінансовими ризиками підприємств. Доведено, що основу інституційної архітектури інформаційно-мережевої економіки, яка приходить на зміну індустріально-ринковій системі господарювання, утворює система правил і норм, що регулюють економічні відносини з приводу креативного змісту створення, сумісно-індивідуального характеру розподілу та привласнення інформаційних благ. З'ясовано, що розвиток інформаційно-мережевих технологій приводить до суперечливого процесу трансформації інститутів довіри, власності, суспільної форми праці, обміну та розподілу (чл.-кор. НАН України А.А.Гриценко).

Макроекономіка. Системно розкрито складові ендогенної самодостатності економічного розвитку в Україні та визначено національні особливості впливу факторів ендогенного характеру на динаміку і структуру вітчизняної економіки. Вперше розроблено «Табло індикаторів» для виявлення загроз макроекономічних криз в Україні та обґрунтовано зміст "нормалізації" монетарної політики провідних центральних банків світу в контексті можливих викликів та ризиків для України (акад. НАН України В.М.Геєць, чл.-кор. НАН України М.І.Скрипниченко).

Визначено, що членство України в ЄС може мати наочні економічні та фінансові переваги, які, однак, не обов'язково трансформуються у внутрішні рушії економічного розвитку. Адже такі переваги можуть не стосуватися поступового просування країни до більш високих ланцюжків доданої вартості у світовій системі виробничої спеціалізації (чл.-кор. НАН України С.О.Кораблін).

Розкрито сучасні тенденції та фактори глобальної трансформації індустрії фінансових послуг (ІФП). Встановлено, що глобальні тренди розвитку ІФП формуються в руслі посилення стійкості світової фінансової архітектури, зокрема, шляхом переміщення максимальних обсягів операцій із фінансовими інструментами на відкриті організовані ринки. Визначено, що ICO, краудфандинг, сек'юритизація токенів, онлайн-платформи для торгівлі криптоактивами в перспективі можуть суттєво трансформувати традиційну інфраструктуру ІФП, спричинити поступове їх заміщення індивідуальними інструментами управління фінансовими активами і пасивами (Н.М.Шелудько).

Розроблено інструментарій оцінювання середньострокової та довгострокової стійкості державних фінансів України, що базується на показниках бюджетних розривів та враховує неборгові джерела фінансування сальдо бюджету (приватизацію та активні операції) і величину відхилення приросту державного боргу від обсягу боргового

фінансування бюджету, яка обумовлена різницею у валютних курсах на початок і кінець року та відхиленням ціни первинного продажу державних облігацій від їх номінальної вартості (І.О.Луніна).

Запропоновано підхід до визначення та оцінки ступеню сформованості техніко-економічних передумов ефективної трансформації та міжнародної інтеграції внутрішнього енергоринку, серед яких: інституційна зрілість, структурна оптимальність, інфраструктурна готовність, ринково-економічний потенціал агентів ринку. Ідентифіковано та сформовано характеристику ризиків несистемної лібералізації і міжнародної інтеграції внутрішніх ринків електричної енергії та природного газу (Р.З.Подолець).

Визначено підходи щодо розбудови «розумної спеціалізації» в Україні на основі методик, що пропонуються спеціалізованими агенціями Євросоюзу, зокрема JRC. Підготовлено відповідні пропозиції для використання зазначених підходів в Україні та в окремих пілотних регіонах. Розроблено рекомендації щодо удосконалення інструментів організації моніторингу процесів цифровізації в Україні (чл.-кор. НАН України І.Ю.Єгоров).

Сформовано наукове передбачення про дію об'єктивного економічного закону про глобальну інтеграцію і конвергенцію знань, про формування нової глобальної інформаційно-мережевої знаннєвої економіки, еволюція якої веде до зародження і розвитку нової «великої» конвергенції всіх ринкових національних систем із все більшими можливостями реалізації мультиплікаційних ефектів трансформації розширено-відтворювальних інформаційних ресурсів в глобальні ресурси знань, які в своїх метаморфозах ставатимуть основним глобальним капітальним ресурсом майбутньої знаннєвої економіки (акад. НАН України О.Г.Білорус).

Аргументовано, що здійснення грошово-кредитної політики на сучасному етапі розвитку держави є неефективним через змістовну недосконалість нормативної категорії «правовий господарський порядок», доведено, що основу її змістовного наповнення категорії мають скласти не стільки конституційно-правові норми, скільки науково обґрунтовані та виправдані практикою принципи, які мають визначити ті відповідні положення, на яких повинна формуватися система правових норм, що визначатимуть у підсумку змістовне наповнення правового господарського порядку (чл.-кор. НАН України В.А.Устименко, Р.А.Джабраїлов, Т.С.Гудіма).

Обґрунтовано теоретико-методологічні засади формування оптового ринку електричної енергії. Визначено ключові детермінанти конкурентної моделі оптового ринку електричної енергії. Розроблено аналітичне забезпечення оцінки ефективності функціонування конкурентного ринку електричної енергії, що передбачає визначення

його збалансованості, динамічності розвитку, цінової волатильності й ділової активності, та дозволяє охарактеризувати ринкову ситуацію та справедливість формування цін на електроенергію (чл.-кор. НАН України М.О.Кизим).

Обґрунтовано місце стратегування як основи розробки економічної політики та його роль у контурі стратегічного управління соціально-економічним розвитком країни, яка полягає у реалізації функції цілепокладання та визначення пріоритетів економічної політики. Запропоновано підхід до формування системи критеріїв якості економічної політики, спрямований на оцінку рівня досягнення стратегічних цілей та забезпечення можливостей подальшого розвитку країни поряд із виконанням вимог макроекономічної стабільності, що дозволяє здійснювати оцінку результативності економічної політики та визначати напрямки її коректування за необхідності (Ю.Б.Іванов).

Підготовлено Національну доповідь «Євроатлантичний вектор України», в якій досліджено загальний стан і тенденції розвитку відносин України з євроатлантичними структурами; розкрито особливості сприйняття українським суспільством євроатлантичного вектору, динаміку ставлення населення до вступу України до ЄС і НАТО; показано здобутки і недоліки державної політики щодо євроатлантичної інтеграції, ризику та загрози у даній сфері; проаналізовано перспективи набуття Україною членства в НАТО та Європейському Союзі (акад. НАН України С.І.Пирожков).

Здійснено аналіз та запропоновані алгоритми впливу монетарної політики на стан соціально-економічного розвитку України (акад. НАН України Б.М.Данилишин).

Розкрито ключові аспекти формування порогових обмежень критеріїв сфер доцільного вибору, позитивного векторного визначення завдань і способів прийняття управлінських рішень, включно із суб'єктами урядового регулювання на всіх рівнях. Розроблено та впроваджено методологічні основи оновлення грошово-кредитних і бюджетно-податкових механізмів захисту національної безпеки, зважаючи на необхідність гармонізації діяльності регулюючих міжнародних інституцій та практики багатосторонніх форм взаємодії економічних агентів (акад. НАН України Т.І. Єфименко).

На основі аналізу основних напрямів поширення новітніх технологій четвертої промислової революції та пов'язаних з ними суперечностей здійснено оцінку можливих перспектив поширення методів електронної (цифрової) торгівлі та перетворення її на провідний сегмент міжнародної торгівлі товарами і послугами. Встановлено, що процес поширення електронної торгівлі створює передумови для поступової трансформації механізмів ведення комерційних операцій в масштабах світового господарства та становлення нової системи його

організації на принципах мережевої економіки. Ідентифіковано основні напрями та форми реалізації впливу цифрової торгівлі на зміни в способах організації міжнародної економічної діяльності (чл.-кор. НАН України В.Р.Сіденко).

Розкрито тенденції розвитку глобальної економіки в епоху переходу до нових технологічних укладів, які детермінують необхідність модернізації національної економіки за активної участі держави. Обґрунтовано внутрішній взаємозв'язок між модернізацією і відтворювальним циклом (чл.-кор. НАН України М.І. Зверяков).

Сформовано науково-методологічні та методичні засади використання великих даних в офіційній статистиці (чл.-кор. НАН України О.Г. Осауленко).

Визначено виклики для України, що постають в контексті формування мегатрендів розвитку інформаційно-цифрової економіки у глобальному та національному розрізі (чл.-кор. НАН України В.Д. Базилевич).

Підготовлено та передано до Верховної Ради України рекомендації щодо законодавчого забезпечення конкурентної політики, захисту прав споживачів фінансових послуг, регулювання діяльності офшорних компаній, а також ЖКГ та екології (чл.-кор. НАН України Є.Р.Бершеда).

В рамках концепції модернізації управління економічними об'єктами розроблено методіку рішення задачі нейромережевої ідентифікації стану економічної системи; удосконалено Інформаційно-аналітичну систему управління фінансовими потоками ресурсів, що функціонує у режимі «WEB-аутсорсінг» (чл.-кор. НАН України Ю.Г.Лисенко).

Розроблено структурно-логічної моделі оцінки та прогнозування рівня енергетичної безпеки підприємств відповідно до вибору оптимального сценарного розвитку, а також можливості протидії загрозам, шляхом вибору оптимальної стратегії (чл.-кор. НАН України М.П.Войнаренко).

Визначено, що поєднання сучасної кластерної політики, механізму інституційного забезпечення розвитку інтегрованої транспортно-логістичної системи і стратегій розумних спеціалізацій промисловості в умовах децентралізації дає змогу створити належні умови для формування логістичного кластеру як дієвої форми партнерства. Встановлено складові синергетичного ефекту від створення логістичних кластерів (чл.-кор. НАН України С.В.Іванов).

На підставі аналізу глобальних тенденцій сформовано концептуальні засади інклюзивного розвитку національної економіки (чл.-кор. НАН України Л.В. Шинкарук).

Соціально-економічний розвиток та демографічна політика.

Запропоновано нову модель, яка розглядає соціальне інвестування у сфері освіти через призму концепції масштабування, що дозволяє розглядати освіту як довгострокову нематеріальну інвестицію, виокремити фінансові та нефінансові інструменти соціального інвестування, зокрема соціальні компоненти процесу змін. Розкрито види та форми соціальних інвестицій у освітньо-професійну складову людського розвитку (чл.-кор. НАН України О.В. Макарова).

Удосконалено демографічний підхід до розуміння терміну «якість життя», що трактується як міра об'єктивних суспільних відносин, які характеризують виконання демографічних функцій на макрорівні та рівень задоволення демографічних потреб на мікрорівні: народження дітей, довге й здорове життя, отримання освіти та здобуття професійної кваліфікації, психологічний комфорт, суб'єктивне відчуття щастя й благополуччя (чл.-кор. НАН України О.М. Гладун).

Розроблено концептуальні засади розвитку соціального капіталу, спрямовані на посилення його позицій у структурі сучасних трудових відносин з метою підвищення їхньої легітимності, ефективності і продуктивності з погляду реалізації головних завдань соціального розвитку. Виявлено потенціал формування нових зв'язків і взаємозалежностей в трудовій сфері, сформованих під впливом соціальної капіталізації (Т.А. Заяць).

Реалізовано новий підхід до вивчення національної політики у сфері оплати праці як комплексу потенційно ризикогенних альтернатив конкурентної діяльності зацікавлених сторін у сфері, що охоплює дію усіх релевантних чинників формування досліджуваного предмету соціальної сфери (акад. НАН України Е.М. Лібанова).

Обґрунтовано системоутворювальний набір дисфункціональних проявів асиметрії українського ринку праці, зокрема щодо якості пропозиції робочих місць, оплати та продуктивності праці, демографічного, професійно-кваліфікаційного та освітнього виміру попиту і пропозиції на ринку праці асиметрія мобільності робочої сили та соціальної участі, регіональні вирази асиметрії людського розвитку (О.І. Цимбал).

Розроблено сучасний прикладний інструментарій оперативного оцінювання та прогнозування рівня життя населення України та динаміки його змін відповідно до змін економічних умов, управлінських рішень у соціальній та економічній сферах, що дало змогу: суттєво підвищити своєчасність оцінки рівня життя населення України; розробити інструментарій оперативної оцінки та прогнозування показників бідності на короткострокову перспективу; розробити методичку та інструментарій оцінки індексу благополуччя населення; розробити методичку та інструментарій оперативної оцінки чисельності

населення України з використанням даних мобільних операторів та пенсійного фонду України; розробити методологію середньострокового прогнозування на основі методів мікроімітаційного моделювання кількості пенсіонерів та розмірів пенсійних виплат за категоріями пенсіонерів та окремими компонентами пенсій (В.Г.Саріогло).

Розроблено науково-методичне забезпечення оцінки резервів збільшення рівня соціального та трудового потенціалів і визначено пріоритетні напрями державної промислової, економічної та соціальної політики. Обґрунтовано напрями модернізації соціально-економічної політики України для відновлення та розвитку ендогенних чинників зростання, нагромадження та ефективного використання людського капіталу. Обґрунтовано нову ідеологію концептуальних засад зі стратегічних напрямів реформування системи управління охорони праці на засадах ризик-орієнтованого підходу. Розроблено проект Концепції забезпечення соціальної безпеки України (акад. НАН України О.І.Амоша, О.Ф.Новікова, В.П.Антонюк).

Розроблено теоретико-методичні основи трансформації соціально-трудової сфери відповідно до концептуальних засад цифровізації економіки та суспільства, визначено стратегічні напрями модернізації державної політики щодо цифрових трансформацій в трудовій, правовій, економічній, науково-технічній та управлінських сферах для гармонізації соціального та цифрового розвитку в національній економіці, розроблено модель формування ризиків та небезпек становлення нової економіки та визначено стратегічні напрями щодо їх попередження та подолання (чл.-кор. НАН України Ю.С. Залознова).

Промислова політика, науково-технічний та інноваційний розвиток. Розроблено цілісний комплекс теоретичних положень і науково-методологічних підходів, що визначають закономірності розвитку смарт-промисловості в Україні: обґрунтовано напрями становлення смарт-промисловості, зокрема щодо «розумної» модернізації наявних і створення нових «розумних» виробництв; науково-методологічні підходи до державного регулювання процесів становлення смарт-промисловості в Україні з використанням інструментарію грошово-кредитної і податково-бюджетної політики й економіко-математичного моделювання розвитку «розумного» виробництва на промислових підприємствах (акад. НАН України В.П.Вишневський, О.М.Гаркушенко).

Розкрито взаємозв'язки процесів технологічного розвитку, становлення Індустрії 4.0 і глобальної нестабільності. Обґрунтовано концептуальні положення щодо причин виникнення і шляхів подолання технологічних розривів у контексті життєвого циклу технологій. Розроблено науково-методичний підхід до оцінки розмірів технологічних розривів між Україною та окремими європейськими країнами. Розроблено рекомендації щодо шляхів подолання

технологічних розривів і державного стимулювання розвитку Індустрії 4.0 в Україні в умовах глобальної нестабільності (акад. НАН України В.П.Вишневський, В.Д.Чекіна).

Розроблено концептуальний підхід до оцінювання фінансових ризиків кредиторів та інвесторів підприємств, в основу якого покладено додавання систематичного, секторального та індивідуального (специфічного) ризику, коригування на розмір підприємства та врахування додаткового, обумовленого незахищеністю прав кредиторів та інвесторів в Україні, ризику втрати капіталу, величина якого залежить від структури власників підприємства, обраної моделі фінансування бізнесу (консервативна, квазіризикова, захисна та ін.) і визначається на основі ретроспективної фінансової інформації репрезентативної вибірки підприємств (чл.-кор. НАН України А.І.Даниленко, В.В.Зимовець).

Побудовано структурно-логічну схему взаємопов'язаних гіпотез, положень і методичних підходів до дослідження проблеми забезпечення сталого розвитку промисловості України шляхом подолання її структурних деформацій на основі інноваційно-технологічної модернізації. Запропоновано підхід до визначення пріоритетних напрямів подолання структурної деформації промисловості України за рахунок їх інноваційно-технологічної модернізації, що базується на визначенні прогресивності структури промисловості, конкурентоспроможності її галузей і напрямів розвитку. Запропоновано інтегральний показник прогресивності структурного зрушення промисловості, який враховує вплив трьох секторів промисловості: обробної промисловості, високотехнологічного і машинобудування (В.Є.Хаустова).

Розроблено теоретичні положення проблеми раннього розпізнавання кризових процесів у реальному секторі економіки країни та обґрунтовано класифікацію підходів до раннього розпізнавання кризових процесів в економіці та її реальному секторі (чл.-кор. НАН України М.О.Кизим).

Запропоновано новий підхід до визначення потенціалу розвитку переробних виробництв на мезорівні крізь призму синтезу двох основних складових – ресурсно-сировинного забезпечення та динаміки і ефективності функціонування підприємств відповідних секторів переробної промисловості на усіх етапах створення доданої вартості (С.О.Іщук).

Удосконалено науково-методичний підхід до дослідження структурно-інституційної трансформації підприємницького сектору у містах Західного регіону України, апробація якого дозволила виявити чинники, передумови, слабкі та сильні сторони, а також пріоритетні напрями структурно-інституційної зміни бізнес-середовища. Визначено

основні методичні підходи дослідження діяльнісно-видової, просторової, секторальної, та технологічної структури економіки міста. Розроблено та апробовано методичний інструментарій оцінювання структурних трансформацій інноваційної діяльності промислових підприємств у великих містах України (М.І.Мельник).

Економіка природокористування, регіональна політика та сталий розвиток територій. Сформульовано вихідні положення теорії формування просторової системи управління природно-ресурсними активами, розкритих за урахування базових елементів забезпечення достатнього рівня безпеки особи, суспільства і держави, що мають бути враховані при розробленні й реалізації у практиці управління сучасних доктрин і стратегій просторового сталого розвитку. Розроблено та обґрунтовано етапи реалізації процедур у замкненому циклі формалізації оптимальної для України просторової моделі макроекономічного регулювання процесів використання природно-ресурсного активу (акад. НАН України О.М.Алимов, В.В.Микитенко).

Визначено напрями формування фінансово-економічних засад регулювання природокористування відповідно до вимог інтегрованого управління природними ресурсами та поглиблення інституційних перетворень у природно-ресурсному секторі національного господарства. Обґрунтовано модель інтегрованого управління природними ресурсами та проведено оцінку ефективності її функціонування (А.М.Сундук).

Запропоновано теоретико-методологічні підходи до розробки планів управління річковими басейнами в умовах імплементації базових положень водних директив Європейського Союзу у національне законодавство та визначено і класифіковано основні механізми їх реалізації (Л.В.Левковська).

Визначено сутнісні та структурні ознаки сучасної моделі просторового управління природно-ресурсними активами в Україні у контексті гармонізації інтересів суб'єктів публічного управління, бізнесу та суспільства (І.К.Бистряков).

Визначено концептуальні засади економіко-платформного підходу до забезпечення сталого просторового розвитку бізнес-екосистемних утворень на основі публічно-приватного партнерства. Розкрито змістовні ознаки дорожньої карти імплементації інноваційних форм публічно-приватного партнерства у систему управління сталим просторовим розвитком держави. Визначено базові інституції просторової системи управління природними ресурсами територіальної бізнес-екосистеми. Виокремлено пріоритети імплементації інноваційних форм публічно-приватного партнерства у систему гарантування екологічної, природно-техногенної, соціальної безпеки та у сферу поведження з відходами. Запропоновано напрями інституціоналізації публічно-приватних форм у

сфері гарантування екологічної, природно-техногенної, соціальної безпеки та поводження з відходами (акад. НААН України М.А.Хвесик).

Обґрунтовано наукові засади удосконалення державної регіональної політики в умовах реалізації моделі сталого ендогенного зростання регіонів, які спрямовані на модернізацію механізмів регіональної політики в частині: досягнення балансу між загальнонаціональними пріоритетами та потребами розвитку територій, забезпечення системності стратегічного планування, а також проектно-цільового програмування, забезпечення узгодженості міської та регіональної політики, удосконалення механізмів стимулювання економічного розвитку регіонів (І.З.Сторонянська).

Розроблено методику оцінки конкурентних переваг прикордонних регіонів України у транскордонному просторі Україна-ЄС на основі маркетингового підходу та із врахуванням методологічних принципів побудови світових індексів конкурентоспроможності. Визначено та систематизовано показники конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості прикордонних регіонів. На основі аналізу індикаторів їх конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості здійснено оцінку конкурентних переваг прикордонних регіонів в умовах глобалізації світових економічних процесів шляхом розрахунку інтегрального індексу інвестиційної привабливості прикордонних регіонів України (Х.М.Притула).

Здійснено аналіз діючого механізму економічного регулювання екологічної безпеки на регіональному, субрегіональному й локальному рівнях та його ефективності в умовах сучасної адміністративно-територіальної реформи. Досліджено роль та місце природно-ресурсних платежів й екологічного податку у місцевих бюджетах. Визначено перелік проблем економічного регулювання природокористування у період переходу до децентралізації публічного управління (В.С.Кравців, П.В.Жук).

Виявлено особливості розвитку підприємств аграрного корпоративного сектора, зорема оцінено наслідки входження іноземного капіталу у сферу вітчизняного агропродовольчого виробництва, обґрунтовано спорідненість процесів транснаціоналізації й холдингізації галузі, виокремлено етапи її корпоратизації, встановлено характерні для кожного з них соціально-економічні процеси та окреслено відмінності у корпоратизації сільськогосподарської галузі в Україні і країнах Східної Європи (О.В.Шубравська).

Розкрито зміст і дано визначення інклюзивного сільського розвитку в основі якого лежить програмний підхід інклюзивності – «ніхто не має бути залишений без уваги». Розроблено методичні підходи до підвищення політичної інклюзії селян шляхом посилення їх спроможності брати участь у процесах запровадження ринкового обігу

земель сільськогосподарського призначення; обґрунтовано засоби включеності сільських домогосподарств у процеси економічного зростання через нарощування їх виробничого потенціалу; поліпшення доступу сільських жителів до суспільних послуг посиленням «сільської» складової реформування галузей соціальної сфери і збільшенням загальних доходів домогосподарств (чл.-кор. НАН України О.М.Бородіна).

Розроблено економіко-екологічні пріоритети та індикатори імплементації в Цілі сталого розвитку України завдань прогресивного розвитку сфери поводження з відходами, передусім її транспортно-логістичної складової, які передбачають впровадження організаційно-економічного забезпечення сумісного планування та координування процесів транспортної логістики, зниження транспортності тощо, що дозволяє узгоджувати інтереси зацікавлених сторін при формуванні стратегій «зеленого зростання» окремих територій (Н.І.Хумарова).

Розроблено напрями формування сприятливого інституціонального середовища соціально-економічного розвитку регіону, які передбачають: активізацію залучення інвестицій для стимулювання точок та полюсів економічного зростання; підвищення рівня капіталізації економіки регіону та інноваційної активності; методичне супроводження і стратегування розвитку громад в умовах децентралізації; застосуванні місцевих податків як стимуляторів співробітництва регіонів, громад і формування ланцюгів господарських зв'язків на рівні функціональних територій (акад. НАН України Б.В.Буркинський, О.І.Лайко).

Визначено критерії ідентифікації Луганського регіону та об'єднаних територіальних громад області за результатами квантифікації їх сталого розвитку в умовах операції Об'єднаних сил. Побудовано вісь квантифікації результатів сталого розвитку Луганського регіону станом на початок 2019 р. за допомогою рейтингу та групування показників соціальної, екологічної й економічної сфер (І.В.Заблудська, С.І.Гречана).

Розроблено концепцію системної соціально-економічної трансформації гірських територій як складної, соціалізованої, багатофункціональної підсистеми регіону, зокрема основи активізації підтримки й стимулювання розвитку гірських територіальних громад в умовах децентралізації державного управління та посилення транскордонних зв'язків. Розроблено підхід до оптимізації процесу формування типологізації гірських громад, що здійснює їх поділ за ознаками рівня дотаційності та рівня податкової спроможності (М.М.Пітюлич, С.В.Сембер).

Побудовано модель функціонування трикутника знань Закарпатської області на основі поєднання статистичної інформації

щодо науково-дослідної, інноваційної діяльності із результатами інтерв'ю представників опорних точок трикутника. Розроблено механізми активізації співпраці у межах регіонального трикутника знань, що дозволяє за умов обмеженості ресурсів та наявних зовнішніх і внутрішніх перешкод сприяти досягненню синергетичного ефекту на рівні регіону (чл.-кор. НАН України В.П.Мікловда, К.С.Машіко).

Розроблено методологію організації та проведення державної інспекції суб'єктів господарювання з метою зниження рівня виникнення техногенних, екологічних та інших видів ризиків при здійсненні бізнес-діяльності; сформовано та статистично обґрунтовано систему критеріїв визначення ризику від провадження такої діяльності, оцінки діяльності суб'єктів господарювання, перенесення акцентів державного контролю з менш ризикових суб'єктів на більш ризикові (чл.-кор. НАН України І.Г.Манцуров).

Удосконалено наукові положення екологічної економіки як нового, екологічно безпечного способу господарювання та застосування принципів екологічної економіки у суспільній практиці. Здійснене обґрунтування економічної недоцільності будівництва підводного газопроводу "Північний потік-2" дном Балтійського моря та його потенційної екологічної небезпеки (акад. НАН України Ю.Ю.Туниця).

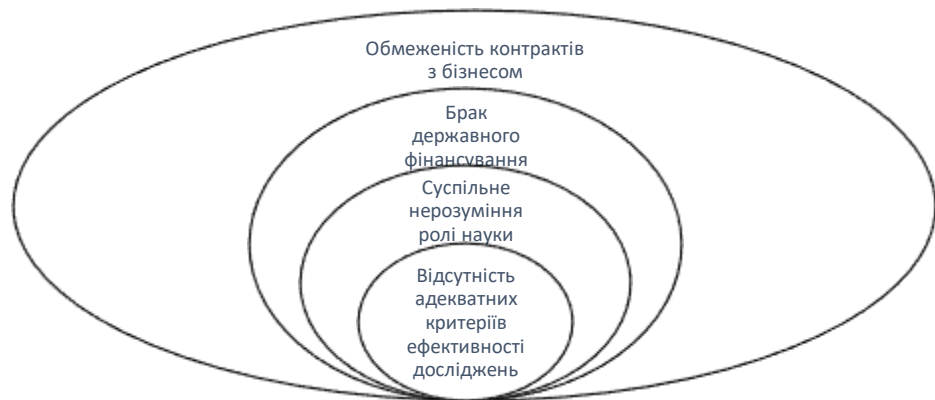
Сформовано комплекс науково-практичних рекомендацій щодо: децентралізації та реформи державного управління; реформи місцевого самоврядування; реформи регіональної політики; розвитку інновацій, в частині визначення критеріїв для відбору проектів розвитку територій та галузей економіки, формування регіональних галузевих переліків проектів (чл.-кор. НАН України В.С.Загорський).

Розкрито роль та значення соціально-економічного розвитку великих міст в системі державного управління та регулювання соціально-економічними процесами. Здійснено аналіз та підготовлено пропозиції щодо реалізації реформи децентралізації державного управління (чл.-кор. НАН України В.К.Симоненко).

Ризики та загрози ефективній роботі Відділення

Ризики і загрози ефективній науковій діяльності загалом і роботі Відділення економіки, зокрема, переважною мірою є зовнішніми, про що переконливо свідчать різноманітні міжнародні порівняння. Але є й ті, що походять із застарілої, неадекватної сучасним суспільним, економічним і науковим реаліям системи організації наукових досліджень. Якщо на перші ані НАН України, ані Відділення економіки вплинути не в змозі, то другі значною мірою підлягають коригуванню. Зокрема, цьому сприятимуть корінне поліпшення організації наукових досліджень, розмежування функціональних обов'язків щодо організації та проведення наукових досліджень. Видається, що Відділення має взяти на себе значно більшу частину адміністративних функцій, ніж це є зараз.

Рис. 2. Взаємозв'язки основних загроз ефективній роботі Відділення економіки НАН України

Через взаємопов'язаність головних ризиків і загроз (рис. 2) посилення однієї складової спричиняє зростання імовірності реалізації і вплив другої, але пом'якшення однієї далеко не автоматично зменшує значення другої.

З наведеної схеми випливає, що головною перешкодою є відсутність чітких, зрозумілих та адекватних критеріїв оцінки ефективності наукових досліджень, що своєю чергою формує і відсутність суспільного запиту на результати наукових досліджень, і несприйняття наукових рекомендацій політикумом, і обмеженість можливостей впровадження отриманих результатів у практику державного, місцевого та бізнес управління, і недостатність обсягів фінансування. Безумовно, це не єдина причина негараздів, але дуже важлива.

Таким чином, наразі ефективній науково-дослідній роботі установ Відділення загрожує:

- відсутність зрозумілого суспільного запиту на наукові дослідження, несприйняття наукових рекомендацій політикумом, обмеженість можливостей впровадження результатів наукової діяльності, що неминуче спричиняє зменшення обсягів фінансування (державного і недержавного);
- недостатнє фінансування наукових досліджень (0,2% ВВП замість законодавчо визначених 1,7 і прийнятих у більшості країн 1,5%), що закономірно спричиняє:
 - вплив найбільш активних науковців молодшого та середнього віку;
 - недостатній обсяг придбання ліцензованого програмного забезпечення;
 - недостатній обсяг придбання новітньої, але дорогої наукової літератури;

- неможливість запрошення іноземних фахівців, які володіють новітніми теоріями, методами і технологіями аналізу та прогнозування соціально-економічних процесів;
- труднощі систематичних публікацій результатів досліджень у профільних наукових (переважно закордонних) виданнях, що індексуються в наукометричних базах Scopus та Web of Science;
- практичну неможливість систематичної участі науковців відділення у міжнародних конференціях, семінарах, школах, стажуваннях, які організуються за межами України;
- відсутність чітких критеріїв оцінки ефективності результатів наукової діяльності, а отже, нерозуміння значною частиною можновладців і суспільства загалом значення економічної науки для розбудови модерної економіки, що також провокує звуження можливостей контрактних досліджень.

Низький запит на результати наукових досліджень з боку і бізнесу, і держави, і місцевого самоврядування у поєднанні з недостатньою інтеграцією установ відділення у світовий науковий простір закономірно обумовлює недостатній обсяг залучення коштів із позабюджетних джерел (міжнародних грантів і програм, замовлень міністерств, відомств, органів місцевої влади та місцевого самоврядування, контрактів із бізнесом та інших джерел, не заборонених законодавством), який у 2019 році становив лише 20% загального обсягу фінансування (для порівняння: в цілому по наукових установах НАН цей показник становив 10%, а по Секції суспільних і гуманітарних наук – 7%).

Консервування (в гіршому випадку посилення) негативної тенденції загального постаріння науковців загрожує руйнуванням наукового потенціалу в майбутньому. Зупинити процес можна як шляхом фінансових стимулів, включно із запровадженням спеціальних дослідницьких проектних напрямків, так і через іншу мотиваційну складову – підняття престижу та статусу науковця. Позитивні результати може дати й цілеспрямована робота щодо підвищення статусу молодик науковців, зокрема шляхом сприяння підвищенню їх кваліфікації, що необхідно для широкого їх залучення до наукових проектів, зокрема конкурсних. Проте, слід віддавати собі звіт у тому, що висока кваліфікація означає високу конкурентоспроможність особи на ринку праці, а отже, часто провокує звільнення із системи НАН. Тому не варто розраховувати на те, що зазначені дії автоматично стануть на заваді масштабному старінню наукових кадрів, радше ефект буде досягнуто через кілька років за умови комплексних змін у суспільному ставленні до науки.

Стратегічні завдання керівництва відділення.

Різноплановість наукової тематики у поєднанні з концентрацією саме на економічних аспектах розвитку дає всі підстави розраховувати на успішне розв'язання зазначених завдань.

Переважаюча більшість потребує нових фундаментальних знань, нових не тільки для української, а й для світової економічної науки. Водночас нагальною необхідністю є адаптація фундаментальних розробок до рівня запровадження результатів у практику регулювання економічних процесів. Тому безпосереднім завданням академіка-секретаря Відділення економіки в осяжній перспективі є досягнення у науковому портфелі відділення балансу фундаментальних і прикладних досліджень. Враховуючи специфічні зв'язки економічних інститутів НАН України із органами влади (законодавчими, виконавчими, державними, місцевими), дуже важливим є науковий супровід, принаймні, базових складових правового поля.

Подолання або навіть пом'якшення не всіх ризиків, стримування не всіх загроз є прерогативою Відділення. Визначення стратегічними завданнями його керівництва, зокрема бюро й академіка-секретаря, на наступний п'ятирічний період має підпорядковуватись статутним повноваженням, а отже, є таким:

- ініціювання розроблення системи критеріїв оцінки ефективності наукових досліджень з урахуванням особливостей різних галузей та сфер науки;
- зміцнення координуючих позицій у сфері економічних досліджень, налагодження тісних взаємозв'язків із закордонними науковими установами, міжнародними структурами (зокрема, ООН, Світовим банком, Міжнародними валютним фондом тощо);
- сприяння всебічній інтеграції установ Відділення у світовий науковий простір;
 - налагодження систематичного обміну інформацією та науковими результатами;
 - розширення доступу співробітників Відділення до міжнародних баз даних та окремих наукових видань;
 - інформування про міжнародні наукові заходи;
 - об'єднання електронних порталів установ Відділення в єдину мережу з необхідними зв'язками та переходами;
 - створення профілів усіх науковців Відділення у системах Scopus ID, Web of Science Researcher ID, ORCID, Google Scholar;
- протидія процесу старіння кадрів відділення;
 - мотивація самовдосконалення та підвищення кваліфікації молоді, включно із вивченням іноземних мов, участю

у програмах навчання, тренінгах, підвищеннях кваліфікації за суміжними спеціальностями;

- організація постійно діючого науково-методичного семінару для молодих науковців;
- підтримка наукової молоді (своєчасне інформування та рекомендації для отримання грантів, стипендій), підтримка роботи рад молодих науковців, робота із студентами-практикантами щодо залучення до наукових досліджень;
- активізація співпраці з міжнародними дослідницькими структурами та донорами;
- співпраця з вищими навчальними закладами з метою запровадження результатів досліджень при викладанні профільних дисциплін в аспірантурі, магістратурі та бакалавраті, що має заохочувати студентську молодь займатися наукою;
- забезпечення гідного місця відділення та його установ у виробленні ефективної соціально-економічної політики;
- активізація зусиль у налагодженні якісної взаємодії з органами державної влади й місцевого самоврядування, бізнес-структурами та громадянським суспільством;
- сприяння підвищенню кваліфікації співробітників у суміжних галузях знань;
- розвиток міжнародної співпраці у форматі науково-тематичних семінарів із залученням провідних зарубіжних дослідників;
- посилення координуючої ролі у формуванні тематики наукових досліджень освітянського економічного сектору;
- налагодження ефективного захисту даних від кібератак;
- систематична діяльність щодо роз'яснювання та популяризації результатів досліджень;
- запровадження практики публічних лекторіїв, зокрема проведення наукових та просвітницьких лекцій для необмеженого кола слухачів;
- налагодження постійних каналів зв'язку із ЗМІ.

Розв'язання зазначених стратегічних завдань потребує оновлення напрямів наукових досліджень, зокрема систематичного обговорення на засіданнях бюро і загальних зборах відділення комплексних досліджень, постійного вдосконалення форм і методів організації наукового процесу, пошуку нових можливостей зв'язків із потенційними споживачами результатів наукових досліджень, здійснення адекватної вимогам часу політики щодо оприлюднення отриманих результатів.

Надзвичайно важливим у цьому контексті видається посилення взаємодії вже на етапі формування перспективних напрямів наукових досліджень, і така взаємодія не має обмежуватись рамками відділення

або навіть НАН України. Перспективною виглядає, зокрема, організація комплексних міждисциплінарних досліджень.

Застосування сучасних методів організації досліджень у межах відділення економіки, як видається, потребує поступового перенесення акцентів на конкурсну тематику, проведення їх у проектній формі одночасно за 2-3 науковими програмами, залучення за умови використання результатів у магістерських дисертаціях студентської молоді.

Відповідно до логіки формування викликів щодо розвитку економічної науки та необхідності її імплементації у глобальний простір варто ширше використовувати гнучкі форми організації кадрів. З огляду на те, що передумовою участі в конкурсах на виконання наукових досліджень часто є державна атестація діяльності установи/підрозділу за 3 роки, варто не стільки трансформувати структури інститутів, скільки поширювати практику створення т.зв. тимчасових творчих колективів.

Зважаючи на те, що певну частину загроз можна пом'якшити завдяки покращенню управління науковими дослідженнями, видається доцільним ініціювати розподіл науково-організаційних і науково-дослідних функцій та централізацію обслуговування наукової роботи.

Цифровізація чи не всіх сфер суспільного буття потребує адекватних реакцій наукової спільноти щодо оперування наявною інформацією, участі в її формуванні, оприлюднення результатів досліджень (включно із монографіями, статтями, звітами) і ведення документообігу переважно у цифровій формі. Водночас загострюється проблема ефективного захисту інформації на серверах і ПК від кібератак.

З огляду на критичну ситуацію із недобросовісними запозиченнями, що складається в науці, потрібна системна перевірка на наявність плагіату основних результатів досліджень, обговорення кожного випадку плагіату із прийняттям відповідних рішень щодо подальшої участі у конкурсних дослідженнях та рекомендацій щодо кадрових рішень.

Напрями наукових досліджень.

Проблеми формування портфелю наукових досліджень Відділення пов'язані із принциповою необхідністю:

- 1) забезпечення балансу між фундаментальними й прикладними роботами;
- 2) досягнення комплексних результатів;
- 3) компромісу між необхідною конкурентністю й унікальним становищем інститутів в українській науці;
- 4) максимального використання наявного кадрового потенціалу, існуючих в установах відділення знаних наукових шкіл.

Зважаючи на зазначені принципи й існуючий в країні запит на результати соціально-економічних досліджень, в середньостроковій перспективі зусилля науковців мають концентруватися на таких напрямках:

- теоретичне осмислення суспільних трансформацій;
- інституційні трансформації економічної системи України;
- фінансові інструменти розвитку суспільства й економічної безпеки;
- моделювання та прогнозування;
- формування сучасного науково-інформаційного середовища;
- інноваційна модернізація секторів економіки;
- економіка природокористування;
- трансформації українського суспільства;
- просторовий розвиток;
- економіко-правове забезпечення сталого розвитку держави.

Відповідно планами роботи установ Відділення передбачено концентрацію зусиль на:

- визначенні інституційного комплексу змін, необхідних для формування інституційної архітектури інформаційно-мережевої економіки;
- розробці сценаріїв та оцінці макроекономічних умов для реалізації політики ендогенізації розвитку економіки України;
- формуванні нової парадигми індустрії фінансових послуг;
- вдосконаленні підходів до оцінки розвитку фіскального простору у контексті забезпечення його впливу на стійке економічне зростання;
- розкритті сутності, форм і ключових рис екстрактивності та інклюзивності економічних інститутів в Україні;
- вирішенні методологічних, теоретичних і методичних проблем, що виникають при імплементації основних положень інноваційної теорії;
- з'ясуванні характеристик інноваційної системи України в контексті необхідності забезпечення структурних змін в національній економіці та можливостей інноваційного розвитку в найбільш динамічних секторах високих технологій;
- вдосконаленні системи критеріїв ідентифікації видів промислової діяльності, що мають стратегічну цінність для економічного розвитку країни; розробку рекомендацій щодо вдосконалення торговельної політики з метою підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників;
- визначенні впливу зміни умов міжнародної торгівлі та конвергенції ринкової кон'юнктури на структурну організацію ринків

енергетичних ресурсів (електроенергії, природного газу, енергії з відновлюваних джерел);

- розробленні науково-прикладних підходів до запровадження політики інклюзивного сільського розвитку;
- моніторингу ціннісних орієнтацій українського суспільства, соціальних ідентифікацій та їх трансформацій під впливом соціально-економічних процесів та з'ясуванні впливу цінностей на економічні орієнтації та поведінку різних груп населення;
- обґрунтуванні комплексу заходів щодо стабілізації національного ринку праці та його адаптації до вимог цифрової трансформації, європейської інтеграції та глобалізації;
- дослідженні динаміки, сучасного стану та специфіки демографічних процесів;
- оцінюванні міграційних процесів;
- розробці нової моделі житлової політики в Україні;
- науковому обґрунтуванні нової стратегії подолання бідності та соціального відторгнення;
- розробленні інструментарію для оцінювання соціальних інвестицій;
- розробленні інструментарію соціального бюджетування з урахуванням потреб різних соціально-демографічних груп;
- формуванні цілісного теоретичного уявлення щодо правової моделі сталого розвитку держави;
- розробці науково-методичних підходів щодо модернізації системи екологічної безпеки;
- розробці науково-методичних підходів до формування ефективного економіко-правового механізму вторинного ресурсокористування.

Безпосередньою участі науковців потребує визначення, вимірювання та розв'язання цілої низки соціально-економічних, соціо-психологічних, демографічних та поведінкових проблем, обумовлених пандемією COVID-19. Судячи з масштабів сьогоднішньої глобальної кризи, спровокованої COVID-19, її наслідки далеко вийдуть за традиційні фінансово-економічні межі і змінять суспільне життя в цілому. Йдеться не тільки про руйнування транспортних, логістичних і виробничих мереж. Неминучі зміни державних і загалом суспільних інституцій, соціально-трудова відносин, принципів зрушення організації виробництва й сервісу, системи охорони здоров'я й освіти.

Оприлюднення та популяризація результатів досліджень

Результати досліджень установ відділення, переважною мірою, мають новаторський характер. Необхідною передумовою їх максимального швидкого введення до наукового обігу і впровадження у практику є своєчасна і ефективна популяризація. Остання є водночас і надзвичайно важливим інструментом формування суспільного

розуміння значення науки, зокрема гуманітарної та економічної, для розвитку країни, підвищення престижу науки в суспільстві. З огляду на прийняту в науковому середовищі практику, головним напрямом є підготовка й публікація монографій. Установами Відділення за звітний період видано 333 монографії загальним обсягом 6 146 обл.арк., 32 підручники й опубліковано 6 395 статей; 1 134 публікації – в закордонних виданнях.

До органів державної влади й місцевого самоврядування установами Відділення упродовж звітного періоду передано 3 578 аналітичних записок, наукових оглядів, методик та рекомендацій щодо соціально-економічної політики.

З метою посилення цього напрямку діяльності видається доцільним:

- регулярно готувати і надсилати до профільних органів влади стислі аналітичні записки, прогнози та рекомендації;
- готувати і спрямовувати до інформаційних агентств короткі (до 2 стор.) дайджести із отриманими результатами;
- систематично проводити круглі столи за участю представників влади, громадянського та бізнес суспільства;
- регулярно оприлюднювати на порталах відділення, інститутів і установ монографії, статті, наукові доповіді, стислі результати завершених досліджень всіх інститутів та установ (у формі рефератів, презентацій, роздаткових матеріалів тощо), які розглядаються на засіданнях бюро відділення; забезпечити електронний взаємозв'язок усіх порталів відділення, формування єдиної електронної мережі;
- організовувати пресконференції для інформування та роз'яснення суспільству найбільш важливих та актуальних результатів досліджень;
- силами відділення проводити щорічні наукові конференції за напрямами досліджень із запрошенням провідних фахівців;
- систематично брати участь у громадських обговореннях актуальних суспільних та наукових питань.

Академік НАН України

Е.М.Лібанова

09.04.2020